

KATALOG ARAPSKIH, PERZIJSKIH, TURSKIH I BOSANSKIH RUKOPISA IZ ZBIRKE BOŠNJAČKOG INSTITUTA, svezak III, obradio Mustafa Jahić, Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića, Sarajevo, 2018, 888 + 32 strane priloga bez paginacije.

Stručna obrada, katalogiziranje i prezentacija arabičkih rukopisa sačuvanih na prostorima Bosne i Hercegovine osobito su dinamizirani tokom dvije posljednje decenije našega vremena i rezultirali pojavom još jednoga svjedočanstva o njihovom bogatstvu i raznovrsnosti. *Katalog arapskih, perzijskih, turskih, i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta, svezak III*, koji je obradio Mustafa Jahić, sadrži stručnu katalošku obradu 343 rukopisna kodeksa, od kataloškog broja 1126 do kataloškog broja 1662 uključivo, pisanih na arapskom (316 rukopisa), perzijskom (13 rukopisa), turskom (184 rukopisa) i bosanskom jeziku (24 rukopisa), sa 537 djela razvrstanih u dvadeset i sedam tematskih cjelina.

Kako je III svezak, na izvjestan način, nastavak svezaka koji su mu prethodili, Mustafa Jahić je kod razvrstavanja rukopisa dosljedno slijedio istu jezičku podjelu (arapski, perzijski, turski, bosanski), tematsku klasifikaciju djela (od enciklopedija do okultnih nauka) i primijenio istu metodologiju za kakvu su se svojevremeno opredijelili Fehim Nametak i Salih Trako, njegovi prethodnici u istome poslu - kao što se, sasvim opravdano, kod obrade rukopisa iz drugih kolekcija držao jezičkog redoslijeda (arapski, turski, perzijski, bosanski) koji su u praksu uveli autori ranije objavljenih kataloga arabičkih rukopisa iz tih zbirki, a i sam primijenio kod obrade rukopisa Kantonalnog arhiva u Travniku.

Svoju riješenost da vjerno podrži tok serije *Kataloga arapskih, perzijskih, turskih i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta* na istome kursu i nepromijenjenome smjeru, autor je potvrdio i svojim suzdržanim fizičkim opisom pojedinih rukopisa, pri čemu je ostao kod spominjanja kolorita (tamnobijel, svijetlosmeđi), kvalitete (srednje debljine, tanji, deblji, glat, hrapav) i stanja (oštećen, mjestimično dohvaćen vlagom), a suzdržavajući se da hartiji istražuje porijeklo i odgoneta, tamo gdje ga ima, na njoj utisnuti vodeni znak, koji nije bio sastavnica kataloških opisa ni njegovih prethodnika kod obrade rukopisa Bošnjačkog instituta – Fondacije Adila Zulfikarpašića, kao ni većine kataloga drugih kolekcija arabičkih rukopisa na balkanskim prostorima.

Sukladno navedenom Mustafa Jahić je u ovom *Katalogu arapskih, perzijskih, turskih i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta, svezak III*, davao i opise poveza kroz navođenje vrste materijala od kojih su rađeni (kožni, platneni, kartonski, oblijepljen ebru papirom, sa kožnim hrbatom i

prijeklopom, sa platnenim hrbatom), stanja u kakvom su zatečeni (originalan, oštećen, popravljen, nov, otkinutog prijeklopa, korice rastavljene) i ukrasa, ako su na njima aplicirani (sa utisnutom rozetom na koricama i prijeklopu), ne upuštajući se u njihove detaljnije opise, ostavljajući tako njihovu potpuniju likovnu prezentaciju i umjetničku valorizaciju u amanet ili kao izazov likovnim kritičarima i historičarima umjetnosti.

Ovim *Katalogom* dodatno je potvrđena rasprostranjenost i utilitarnost određenih djela posvjedočena imenima mjesta u kojima su napisana, kupovana, prepisivana, uvakufjavana i čitana, kao što o popularnosti pojedinih autora (npr. Feriduddina Attara od „stranih“ i Hasana Kafije Pruščaka i Heva-ija Uskufija „od naših“) rječito govore pronalasci novih prijepisa njihovih već poznatih djela. Interes čitalaca i potreba korisnika za njima dokazani su imenima mjesta u kojima njihovi prijepisi nastaju, kaligrafa koji ih prepisuju i numeracijom kopija koju pojedini kaligrafi uobičajavaju. Tako će, npr., Derviš Muhamed sin Nezirov zabilježiti da je 57. prijepis *Muṣḥafa* završio 2. džumede-I-evvela 1134. (17. februara 1722) godine. Pronalazak još jednog prijepisa već poznatog kaligrafa govori nam da je Pruščak Ishak, sin Mustafin Jedžo-zade, koji se počeo baviti prepisivanjem kao učenik medrese u Livnu 1164/1751. godine i po završetku školovanja ostao na službi u ovome gradu, bavio se prepisivanjem više od četrdeset godina, mada nije sigurno da mu je djelo *Fatāwā Yahyā-efendī*, prepisano 1209/1794. godine, obrađeno u ovom *Katalogu* i posljednje koje je prepisao do svoje smrti, još nepoznate godine. Od malo sačuvanih radova Sarajlije Ibrahima Babića, koji je kaligrafiju usavršio u školi egipatskog kaligrafa Ḥasana Wafāʿija u Sarajevu, u ovome *Katalogu* obrađeno je još jedno vrijedno ostvarenje ovog sarajevskog kaligrafa, pokošenog epidemijom kuge 1197/1783. godine. Njegov prijepis *An ʿāma*, obrađen u ovom *Katalogu*, ukrašen je višebojnim unvanima rađenim zlatom i temperom, a nastao je 1181/1768. godine.

Među unikatna djela registrovana u kolekcijama rukopisa na prostorima Bosne i Hercegovine može se svrstati anonimna *Zbirka savjeta*, kao i jedno djelo o pravilnom učenju Kurʿana, koje je napisao Muḥammad al-Marʿašī Šāṭir-zāde (u. nakon 1131/1719).

U rijetka djela obrađena u ovom *Katalogu* spada Šahrastanijev pregled religija i sekti *al-Milal wa al-niḥal*, prepisan u maju 1390. godine u grada Yazd u Iranu i Ibn al-Wardījevo geografsko djelo nastalo kao komentar na geografsku kartu koju je iscrtao ovaj poznati kartograf iz četrnaestog stoljeća.

Izdavanje III sveska *Kataloga arapskih, perzijskih, turskih i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta* pomogli su: Federalno ministarstvo obrazovanja i nauke, Federalno ministarstvo kulture i sporta, Fondacija za izdavaštvo Sarajevo i The Islamic Manuscript Association (sa sjedištem u Stuttgartu).

Nema sumnje da će pojava i ovog, III sveska *Kataloga arapskih, perzijskih, turskih i bosanskih rukopisa iz zbirke Bošnjačkog instituta* obradovati istraživače povijesti knjige i znanosti na bosanskohercegovačkim prostorima i još jednom, na pravi način, opravdati ugledno mjesto koje Fondacija Adila Zulfikarpašića zauzima među sličnim institucijama u zemlji i svijetu.

Ismet Bušatlić